

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

СОЦІОЛІНГВІСТИКА

СИЛАБУС

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Середня освіта (Українська мова і література). Психологія
Форма навчання	денна
Курс	I
Семестр	I

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання

кафедри української філології

28.08.2019 № 1

Бахмут 2019

ЗМІСТ

1.	Відомості про розробників і науково-педагогічних працівників, які викладають навчальну дисципліну	3
2.	Мета, завдання, передумови вивчення навчальної дисципліни	3
3.	Предметні компетентності та результати навчання	4
4.	Місце навчальної дисципліни в структурі освітньої програми	5
5.	Опис навчальної дисципліни	5
6.	Обсяг, методики і технології викладання дисципліни	6
6.1.	Анотація програми навчальної дисципліни	6
6.2.	Основні модулі навчальної дисципліни	7
6.3.	Індивідуальне навчально-дослідне завдання	7
6.4.	Форми та методи навчання	8
7.	Політика навчальної дисципліни	8
8.	Контрольні заходи результатів навчання	9
8.1.	Поточний контроль	9
8.2.	Підсумковий контроль	10
9.	Критерії й засоби оцінювання рівня знань і умінь студентів із дисципліни	10
10	Рекомендована література	14

1. Відомості про розробників і науково-педагогічних працівників, які викладають навчальну дисципліну:

Назва навчальної дисципліни	Соціолінгвістика
Викладач (-і)	Голобородько Я.Ю., доктор філологічних наук, професор
Контактний телефон	+38(095) 463-36-05
E-mail	y.goloborodko@forlan.org.ua
Локація курсу в корпоративному середовищі	Ресурсний центр (аудиторія № 315, навчальний корпус № 2); блог кафедри української філології URL: https://kukrphilology.blogspot.com/p/blog-page_4.html
Формат курсу	Очний (offline)
Консультації	Очні консультації: в день проведення лекцій/семінарських занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на адреси електронної пошти, зазначені в силабусі.

2. Мета, завдання, передумови вивчення навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є мова у зв'язку із соціальними умовами її існування.

Вплив соціальних чинників на мову надто помітний і призводить до суттєвих змін у функціонуванні лексичних, словотворчих і граматичних засобів. Навчити здобувачів вищої освіти бачити нові тенденції у розвитку мови, оцінювати їх – одне з важливих завдань соціолінгвістики.

Вивчення соціолінгвістики особливо важливе у фаховій підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, оскільки нинішня мовна ситуація в Україні ускладнена проблемами українсько-російського білінгвізму, співвідношення двох мов на території України, мовної поведінки особистості у двомовному соціумі. Успіх розбудови самостійної держави на пряму залежить від послідовного впровадження цілеспрямованої мовної політики.

Мета навчальної дисципліни ознайомлення здобувачів із системою базових знань про соціальні аспекти розвитку мови, її суспільні функції в синхронії та діахронії, механізми взаємодії мови й суспільства.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- репрезентувати основні відомості про понятійний апарат і теоретичні положення цієї науки, її методологічне підґрунтя, методи й прийоми соціолінгвістичного аналізу;
- сформувати у студентів навички аналізу мовного матеріалу в рамках соціолінгвістичного підходу;
- розвивати філологічну ерудицію майбутніх фахівців.

Передумови для вивчення дисципліни: опрацювання теоретичного матеріалу та виконання практичних завдань сприяє конкретизації знань, здобутих під час вивчення в межах навчального плану за ОКР «Бакалавр» таких дисциплін, як: «Вступ до когнітивної лінгвістики», «Сучасна українська літературна мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Українська діалектологія».

Міждисциплінарні зв'язки Під час підготовки робочої навчальної програми з дисципліни «Соціолінгвістика» врахований принцип комплексного вивчення здобувачами вищої освіти обов'язкових та вибіркових дисциплін, а саме: «Комунікативні стратегії (українська мова)», «Етнолінгвістика», «Соціальна психологія», «Соціальна педагогіка», «Філософія сучасної освіти» тощо.

3. Предметні компетентності та результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти **компетентностей і програмних результатів**

навчання відповідно до освітньої програми спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), а саме:

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів таких компетентностей

загальноосвітніх:

- здатність спостерігати за мовними явищами та зіставляти їх для забезпечення та підвищення якості роботи за фахом;

- обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного матеріалу.

- планувати, організувати, здійснювати і презентувати прикладне дослідження в конкретній філологічній галузі;

- здатність реалізовувати у професійній діяльності настанови толерантності та гуманності, у контексті сучасної мультикультурності, на основі загальнолюдських цінностей і критичного оцінювання соціально-політичних, економічних подій і явищ;

- здатність здійснювати пошук, оброблення, систематизацію, контекстуалізацію та інтерпретацію загальнонаукової інформації з різних джерел, а також генерувати нові ідеї для вирішення наукових і практичних завдань;

- здатність орієнтуватися в інформаційних та Internet джерелах, працювати з бібліотечними фондами, критично ставитись до отриманої інформації, усвідомлювати цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі, володіння комп'ютерною та інформаційною культурою;

- здатність працювати у професійній та/або науковій групі, дотримуючись етичних норм професійної діяльності;

фахових:

- оперування лексичними, граматичними засобами творення цілісного усного й писемного тексту;

- здатність використовувати базові знання із сучасної соціолінгвістики;

- здатність розуміти національну та соціокультурну специфіку мовленнєвої поведінки носіїв різних мов і здійснювати ефективний міжмовний контакт;

- здатність обирати ефективні стратегії для вирішення комунікативних завдань.

Програмні результати навчання:

- визначає особливості соціолінгвальної ситуації синхронічно та діахронічно;

- інтерпретує мовлення представників різних соціальних груп суспільства задля забезпечення ефективної комунікації та співпраці з ними;

- проектує і здійснює прикладні дослідження на основі системного підходу з використанням знань із соціолінгвістики;

- має чітке уявлення про загальну систему інформаційних ресурсів і тих можливостей, які дає використання інформаційних джерел для досліджень із соціолінгвістики;

- здійснює самостійний пошук, оброблення, систематизацію, контекстуалізацію та інтерпретацію інформації з різних джерел, генерування нових ідей для вирішення наукових і практичних завдань;

- ефективно використовує навички академічного письма для оформлення результатів проведених досліджень.

4. Місце навчальної дисципліни в структурі освітньої програми:

Навчальна дисципліна «Соціолінгвістика» належить до вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки.

5. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів–3	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»	Вибіркова (за вибором здобувача)	
Модулів – 1	спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	

1	Змістовий модуль 1.	90	10	4			76
ВСЬОГО		90	10	4			76

6.3. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Скласти анотацію однієї з наукових публікацій 2018-2019 р. соціолінгвістичної тематики (за вибором).
2. Підготувати реферативний огляд 3-4 наукових публікацій за темами:
 - Мовна політика й мовне будівництво.
 - Інституційний мовний менеджмент.
 - Мова та національна безпека.
 - Міжнародне й українське мовне законодавство.
3. Порівняти мовну ситуацію в двох країнах (на вибір).
4. Підготувати презентацію на тему «Сучасні дослідження із соціолінгвістики в Україні».

6.4. Форми та методи навчання

Для визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу навчальним планом передбачені такі **форми навчання**: 1) практичні заняття, що передбачають виконання повного та часткового лінгвістичного аналізу мовних одиниць різних рівнів; 2) консультації, мета яких – допомоги студентам у виконанні творчих робіт, роз'яснення окремих розділів теоретичного матеріалу, відпрацювання студентами пропущених занять.

Методи навчання. За джерелом передавання та сприймання навчальної інформації – словесні, наочні.

За характером пізнавальної діяльності здобувачів – пояснювально-ілюстративний, пошуковий, дослідницький.

З точки зору цілісного підходу до діяльності у процесі навчання – методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: стимулювання й мотивація учіння, контролю, самоконтролю, взаємоконтролю і корекції, самокорекції, взаємокорекції в навчанні.

7. Політика навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» заснована на політиці Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ ДДПУ.

Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ ДДПУ є вільним і автономним центром освіти, що покликаний давати адекватні відповіді на виклики сучасності, плекати й оберігати духовну свободу людини, що робить її спроможною діяти згідно з власним сумлінням; її громадянську свободу, яка є основою формування суспільно відповідальної особистості, та академічну свободу і добросовісність, що є головними рушійними чинниками наукового поступу. Внутрішня атмосфера інституту будується на засадах відкритості, прозорості, гостинності, повазі до особистості.

Вивчення навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» потребує: підготовки до практичних занять; виконання індивідуально-дослідного завдання згідно з навчальним планом; опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни та планами практичних занять; вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань, запропонованих для самостійного опрацювання.

Результатом підготовки до заняття має бути здобуття вмінь та навичок лінгвістичного аналізу певних мовних одиниць.

Відповідь здобувача повинна демонструвати ознаки самостійності виконання поставлених завдань, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

Присутність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях є обов'язковою. Пропущені з поважних причин заняття мають бути відпрацьовані.

Здобувач вищої освіти повинен дотримувати навчально-академічної етики та графіка навчального процесу; бути зваженим, уважним.

8. Контрольні заходи результатів навчання

Загальна оцінка з навчальної дисципліни становить суму балів за контрольні точки та контрольні роботи змістових модулів, набраних упродовж навчального семестру.

8.1. Поточний контроль

Графік поточного контролю

Кількість КТ – 2	Кількість КРЗМ – 1
Коефіцієнт КТ – 0,3	Коефіцієнт КРЗМ – 0,4

№	Вид контролю	Форма контролю	Термін проведення
1	КТ 1	Індивідуальні практичні	ПЗ №1

		завдання	
2.	КТ 2	Перевірка самостійної роботи	ПЗ № 2
3.	КРЗМ 1	Тести	ПЗ № 2

КТ – контрольна точка;

КРЗМ – контрольна робота змістового модуля.

8.2. Підсумковий контроль

Зміст лінгвістичної підготовки для заліку

1. Соціолінгвістика як наука, її об'єкт і проблематика.
2. Становлення соціолінгвістики як самостійної науки.
3. Соціолінгвістика та суміжні з нею мовознавчі науки.
4. Методи та напрямки соціолінгвістики.
5. Сучасні дослідження із соціолінгвістики в Україні.
6. Базові поняття соціолінгвістики: мовна спільнота, мовна ситуація, мовна політика.
7. Соціум. Соціально-комунікативна система.
8. Страти.
9. Соціальна диференціація мови, соціальна варіативність у мові.
10. Соціолект та ідіолект.
11. Мовленнєвий код. Субкод. Перемикання кодів.
12. Мовна ситуація: основні характеристики.
13. Критерії розмежування типівмов та мовних ситуацій.
14. Білінгвізм і полілінгвізм.
15. Мовні контакти. Типи змішаних мов (піджин, креольські мови).
16. Мовна інтерференція.
17. Диглосія.
18. Мовна політика й мовне будівництво.
19. Ставлення до мови.
20. Мовний конфлікт.
21. Сучасна мовна ситуація в Україні.
22. Методи збирання соціолінгвістичних даних.
23. Методи аналізу отриманих даних та їхньої змістової інтерпретації.

9. Критерії й засоби оцінювання рівня знань і умінь здобувачів із дисципліни

Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти одержує оцінку **відмінно (100)**, якщо він:

- має системні теоретичні знання з дисципліни,
- вільно володіє спеціальною термінологією,
- виявляє міцні уміння і навички аналізу мовного матеріалу,
- вдало застосовує мовну інтуїцію, аргументовано доводить власну думку,
- виявляє науковий інтерес до дисципліни,
- самостійно здійснює дослідницьку діяльність у галузі соціолінгвістики,
- безпомилково виконує письмові завдання в обсязі 100% за відведений час,
- демонструє високий рівень мовленнєвої культури.

Здобувач одержує оцінку **відмінно (95)**, якщо він:

- виявляє **глибоке розуміння** основних понять і категорій з дисципліни,
- уміє аргументовано доводити власну думку, здатний системно аналізувати мовний матеріал, виявляючи достатній рівень сформованості аналітичного й синтетичного мислення,
- виявляє науковий інтерес до дисципліни, але не включається до дослідницької діяльності,
- володіє базовою термінологією соціолінгвістики,
- безпомилково виконує письмові завдання в обсязі 90-95% за відведений час,
- демонструє досить високий рівень мовленнєвої культури.

Здобувач одержує оцінку **відмінно (90)**, якщо він:

- виявляє **глибоке розуміння** основних понять і категорій з дисципліни,
- уміє аргументовано доводити власну думку, здатний системно аналізувати мовний матеріал, допускаючи однак незначні помилки теоретичного й практичного характеру, які самостійно виправляє,
- виявляє науковий інтерес до дисципліни, але не включається до дослідницької діяльності,
- володіє базовою термінологією соціолінгвістики,
- виконує письмові завдання в обсязі 90% за відведений час,
- демонструє достатній рівень мовленнєвої культури.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **добре (85)**, якщо він:

- виявляє **розуміння** основних понять і категорій соціолінгвістики, виявляючи **належний** рівень сформованості аналітичного й синтетичного мислення,
- достатньо повно аналізує мовні ситуації, розрізняючи їхні характеристики;
- відповідь аргументована, ілюстрована вдалими прикладами,

- володіє спеціальною лінгвістичною термінологією, але допускає негрубі помилки теоретичного й практичного характеру,
- виконує письмові завдання в обсязі 80% за відведений час,
- рівень мовленнєвої культури достатній.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **добре (80)**, якщо він:

- виявляє **розуміння** основних понять і категорій соціолінгвістики,
- достатньо повно аналізує мовні ситуації, допускаючи помилки при визначенні їх типів,
- володіє практичними умінями і навичками відповідно до вимог курсу,
- володіє базовою термінологією соціолінгвістики, допускаючи незначні помилки, вживаючи терміни,
- виконує письмові завдання в обсязі 80% за відведений час,
- рівень мовленнєвої культури достатній, але допускаються незначні мовленнєві помилки.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **добре (75)**, якщо він:

- виявляє **розуміння** основних понять і категорій з дисципліни, допускаючи незначні помилки,
- недостатньо повно аналізує мовні ситуації, допускаючи помилки при визначенні їх характеристик і типів,
- володіє практичними умінями і навичками відповідно до вимог курсу,
- володіє спеціальною термінологією поверхово, допускає помилки теоретичного й практичного характеру,
- виконує письмові завдання в обсязі понад 2/3 за відведений час,
- рівень мовленнєвої культури достатній, але допускаються незначні мовленнєві помилки.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **задовільно (70)**, якщо він:

- добре володіє навчальним матеріалом, спроможний із незначною сторонньою допомогою викладати його,
- виявляє **розуміння** основних понять і категорій соціолінгвістики, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи **достатній** рівень сформованості аналітичного й синтетичного мислення,
- володіє спеціальною термінологією поверхово, допускає значну кількість помилок теоретичного й практичного характеру,
- виконує письмові завдання в обсязі понад 2/3 за відведений час,
- рівень мовленнєвої культури достатній, але допускаються мовленнєві помилки.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **задовільно (65)**, якщо він

- не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, **невпевнено** викладає теоретичний матеріал,
- **має недостатній** рівень сформованості аналітичного й синтетичного мислення під час аналізу мовного матеріалу,
- слабо володіє спеціальною термінологією, допускає значну кількість помилок теоретичного й практичного характеру,
- виконує письмові завдання в обсязі понад 60% за відведений час,
- рівень мовленнєвої культури достатній, але допускаються значні мовленнєві помилки.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **задовільно (60)**, якщо він

- не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом,
- **має недостатній** рівень сформованості аналітичного й синтетичного мислення під час аналізу мовного матеріалу,
- мовлення відзначається недостатньою осмисленістю і логічністю, бідністю словника, значною кількістю фактичних помилок,
- виконує письмові завдання в обсязі понад 60% за відведений час,
- рівень мовленнєвої культури низький, допускаються значні мовленнєві помилки.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **незадовільно (55)**, якщо він

- не вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко викладати навчальний матеріал, відповідь характеризується низьким рівнем усвідомлення,
- не вміє аналізувати мовні ситуації, характеризуючи їх, припускається помилок,
- рівень мовленнєвої культури низький, допускаються значні мовленнєві помилки,
- виконує письмові завдання в обсязі понад 50% за відведений час,
- не володіє спеціальною термінологією.

Здобувач вищої освіти одержує оцінку **незадовільно (35 і менше)**, якщо він

- не вміє аналізувати мовні ситуації, характеризуючи їх, припускається помилок,
- відповідь характеризується низьким рівнем усвідомлення,
- робить грубі фактичні помилки; не може навести приклади; допускає значну кількість мовленнєвих помилок,
- виконує письмові завдання в обсязі понад 30% за відведений час,

- не володіє спеціальною термінологією.

**Шкала оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів ЗВО,
національна та ECTS:**

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
	екзамен	залік		
90-100	Відмінно	зараховано	A	відмінне виконання лише з незначною (мінімальною 1-2) кількістю помилок
82-89	Добре		B	вище середнього рівня з кількома помилками
75-81			C	вище середнього рівня з кількома помилками
67-74	Задовільно		D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
60-66			E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
35-59	Незадовільно	не зараховано	FX	з можливістю повторного складання
1-34			F	з обов'язковим повторним курсом

10. Рекомендована література

Основна

1. Антошкіна Л., Красовська Г., Сигеда П., Сухомлинов О. Соціолінгвістика: навч. посібник/Лідія Антошкіна, Гелена Красовська, Петро Сигеда, Олексій Сухомлинов; Спілка польських вчених Бердянська. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток Лтд», 2007. 360с.
2. Вахтин Н. Б. Социолінгвістика и социология языка: учеб, пособ. / Н. Б. Вахтин, Е. В. Головко. СПб.: Гуманит. академия; Изд-во Европ. ун-та в СПб., 2004. 336 с.
3. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціолінгвістичний напрям у мовознавстві / Галина Мацюк. Львів, 2008. 432 с.
4. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика: Питання мовної політики: навч. посіб. (Сер.: «Мова і соціум»; вип. 2) / Галина Мацюк. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 212 с.

Додаткова

1. Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві (Збірник наукових праць). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 376с.
2. Мова і мовознавство в духовному житті суспільства : монографія / Т. В. Радзівєвська. К: Вид. дім Дмитра Бураго, 2007. 352 с.

3. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / за ред. Юліане Бестере-Дільгер. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 363 с.
4. Соціолінгвістичні студії /за заг. ред. Л.О. Ставицької. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 288 с.

Інформаційні ресурси

1. [http:// www.nbu. gov.ua](http://www.nbu.gov.ua)
2. <http://lingvoforum.net>
3. <http://www.novamova.com.ua>
4. <http://www.mova.dn.ua/>